

*Де йшла вона – там сходили троянди.
Куди дивилася – зірки.
Із сліз її – займались діаманти,
З зітхань – знімалися чайки.
Хто чув її, той був наш степ зелений,
Стояв у нашому гаю.
Той розумів наш біль і гнів шалений
І плакав в нашому краю.*

Велика українська актриса Марія Костянтинівна Заньковецька народилася 4 серпня 1854 року в селі Заньки Ніжинського повіту Чернігівської губернії у багатодітній родині. З десяти років Марія почала навчання у приватному пансіоні С. Ф. Осовської в Чернігові. Дівчинка з великим задоволенням поринула в світ знань, але більш за все любила імпровізувати перед своїми подругами різні танці та пантоміми, складала коротенькі п'єси і виконувала їх з великим натхненням, захоплюючи своєю грою учнів і вчителів.

По закінченні пансіонату розгортається аматорська діяльність М. К. Заньковецької. Тимчасовий вихід своєму прагненню до артистичної діяльності дівчина знайшла у виставах так званого «благородного театру» у м. Ніжині. Грала здебільшого у співочих ролях: водевілях і комедіях російського репертуару.

27 жовтня 1882 року у міському театрі Кіровограда під орудою М. Кропивницького розпочався творчий шлях видатної української актриси. Вперше на професійній сцені вона зіграла роль Наталки. («Наталка Полтавка» І П Котляревського.

Пізніше М. Заньковецька працювала в найпопулярніших і найпрофесійніших українських трупах М. Кропивницького,

М. Старицького, М. Садовського, П. Саксаганського, І. Карпенка-Карого.

З року в рік зростала майстерність зростала майстерність Марії Костянтинівни як драматичної актриси. В її репертуарі більше 30 ролей на сцені. Це переважно драматично- героїчні персонажі, актриса знімалась в кіно.

Марія Заньковецька- людина високого інтелекту і культури, натура невичерпного темпераменту й життєвого оптимізму, виняткової пам'яті, спостережливості, працездатності. Жінка незвичайної краси і чарівності.

Талант М.К Заньковецької був відомий не тільки на Україні, а й далеко за її межами. Від вистави до вистави зростала слава актриси. Свідчення критики: «потрясаюче враження» приводило публіку в «шалений захват», що викликало «численні зомління».

Мистецтвознавці ставили Заньковецьку на рівень світових театральних зірок. І не дивно, що Леся Українка вважала М. Заньковецьку єдиною актрисою, здатною втілити її задум на сцені.

Про велич і неповторність хисту Заньковецької відгукувалися: Толстой і Чехов, Тичина і Рильський... Та хто міг залишитись байдужим до знедолених героїнь талановитої актриси. Та хто міг залишитись байдужим до знедолених героїнь талановитої актриси. Вона жила і вірила в краще майбутнє рідного краю та в нове, вільне, національне мистецтво. Високо оцінив гру М. Заньковецької К. Станіславський: «Талант винятковий, свій, національний. Я б сказав – істинно народний»

У 1923 р. багаторічне громадянське і мистецьке подвижництво Марії Костянтинівни по формуванню національного театрального мистецтва, розвитку драматургії, створенню школи сценічної майстерності було відзначено почесним званням Народної актриси України.

4 жовтня 1934 року М. К. Заньковецька померла, поховано її на Байковому кладовищі, де згодом було встановлено пам'ятник роботи скульптора Ю. Білостоцького.

Література про М.К. Заньковецьку

Бобир О.В. Марія Заньковецька у колі діячів російської культури.-К.: Т-во «Знання УРСР», 1984.-32с.

Бобир О. Українська свідомість і російські симпатии Марії Заньковецької.-Чернігів,2004.-32с.

Богомолець-Лазурська Н. Життя М. Заньковецької.-К.: Держ. Вид-во образотв. мистецтва і муз. літ. УРСР,1961.-66с.

Зільберман Е. Ніжинська чайка// Гарт.-1994.-5 серп.-С.5.

Мандрика В. Ясний промінь таланту // Десн. Правда.-1994.-4серп.-С.4

Народний музей М.К. Заньковецької/ Черніг. обл. упр. Культури.-Чернігів, 1980.-1 розгл.

Онищенко Н. Будинок Заньковецької: між двома ювілеями // Уряд. Кур'єр.-2003.-1 серп.-С. 7.

Онищенко Н. Нове про Марію Заньковецьку // Просвіта.-1996.-10 серп.

Самойленко Г.В. Марія Заньковецька і театральне життя Ніжина.-Ніжин.: НДПІ, 1994.-56с.

Студьонова Л. Хохлацька королева.- Чернігів, 1996.-С.40-43.

Шевченко В. Чернігівські стежки Марії Заньковецької // Літ. Чернігів.- 2000.-№ 15.-С.108-117.

Яній О. «Зорій довіку поміж нас // Дивослово.-1995.-№ 12.-С.55-59.